

Maturitní otázky z psychologie

1, Psychologie jako vědní obor, odvětví, metody používané v psychologii. Motivační vlastnosti osobnosti - vnitřní a vnější motivace, potřeby, zájmy, postoje a hodnoty.

Psychologie – věda zabývající se prožíváním a chováním

Prožívání – subjektivní zážitek příznačný pouze pro člověka

Chování – prožívání můžeme projevit navenek formou chování; chování a prožívání nemusí být vždy shodné; je hodnocení společností; chování **záměrné** (jednání) x **bezděčné**

Funkce psychiky:

- **Orientační (informační)** – informace o vnitřním i vnějším prostředí (vnitřní např. hlad, únava,)
- **Regulační** – umožňuje člověku řídit sám sebe (např. mám hlad → jdu si obstarat jídlo)
- **Adaptační** – přizpůsobení se dané situaci (např. mám hlad, ale jsem ve škole a nemůžu zrovna jíst)

Historie:

– Původně součástí filozofie, jako samostatný vědní obor – **2. pol. 19. stol.** – **Wilhelm Wundt** (dále: J. E. Purkyně, Ch. Darwin,)

– **Starověk:** Sokrates, Platón, Aristoteles, Hippokrates,...

– **Významné osobnosti:** I. P. Pavlov (podmíněné a nepodmíněné reflexy), Sigmund Freud (rozbor snů, studium pudů, modely lidské psychiky), A. Maslow (pyramida lidských potřeb)

ODVĚTVÍ V PSYCHOLOGII

1. Základní psychologické disciplíny

- Obecná psychologie – zkoumá a vysvětluje vznik a vývoj psychiky a lidského vědomí, psychické procesy a stavy
- Psychologie osobnosti – zkoumá vlastnosti osobnosti **vrozené** (temperament, vlohy) x **získané** (charakter)
- Vývojová psychologie – **ontogenetická** (zkoumá vývoj lidské psychiky od početí do smrti) x **fylogenetická** (zkoumá historický vývoj živých bytostí od jednodušších ke složitějším)
- Fyziologická psychologie (psychofyziologie) – zkoumá biologicko-fyziologickou podmíněnost psychických jevů
- Psychopatologie (patopsychologie) – zkoumá chorobné změny v duševním životě
- Sociální psychologie – zkoumá vliv společnosti na psychiku člověka

2. Speciální psychologické disciplíny

- Zoopsychologie – zkoumá chování živočichů na různých stupních vývoje
- Diferenciální psychologie – zkoumá psychické rozdíly jednotlivých národností, ras, pohlaví,...
- Farmakopsychologie – zkoumá účinek léků na psychiku člověka (např. psychofarmaka, drogy,)

3. Aplikované psychologické disciplíny

- Pedagogická psychologie – zkoumá podmínky, průběh a výsledky vyučování a výchovy
- Klinická (zdravotnická) psychologie – zkoumá psychiku jedince v souvislosti s fyzickou nemocí; diagnostikuje psychické změny a pomáhá při léčbě (psychoterapie)
- Psychologie práce – zkoumá činitele a podmínky ovlivňující pracovní výkon (např. vztahy)
- Forenzní (soudní) psychologie – uplatnění v soudní praxi (posuzování vlastností delikventů, normality obžalovaných, výpovědi svědků)
- Psychologie reklamy a obchodu
- Psychologie trhu

METODY

1. Pozorování

- Extrospekce (zevní pozorování) x Introspekce (sebepozorování)
- Krátkodobé (hrozí ukvapený závěr) x Dlouhodobé
- Náhodné x Záměrné
- Přímé x Nepřímé (jedinec o pozorování neví)
- Celkové x Dílčí
- Individuální x Skupinové

2. Rozhovor (interview)

- Diagnostický x Terapeutický x Anamnestický x Poradenský
- Individuální x Skupinový
- Standardizovaný (určený počet, pořadí i formulace otázek, např. anamnéza) x Částečně standardizovaný x Volný
- Direktivní (není možnost volby) x Nedirektivní

3. Anamnéza

- Subjektivní x Objektivní
- Osobní x Rodinná x Sociální x Pracovní x Farmakologická
- Životopis (speciální forma anamnézy)

4. Analýza spontánních produktů

– Spontánní produkty – kresby, deníky, básně, dopisy, amatérské výrobky, písmo (grafologie)

5. Testy

– Standardizovaný způsob vyšetření; zneužití je trestné a neetické

- Výkonové – testy schopností (inteligence, paměti, kreativity...)
- Testy osobnosti
- Projektivní – vycházejí z předpokladu, že každý člověk na neurčitý podnět (slovo, obrázek...) reaguje podle svých vlastností a momentální nálady – **Rorschachův test** (inkoustové skvrny)

6. Dotazníky

- Metoda založená na písemných odpovědích vyšetřované osoby, která odpovídá ANO x NE x NEVÍM apod.
- Touto metodou lze získat hodně informací za krátkou dobu
- Obsahuje tzv. „L-škálu“ (škálu lži).

7. Experiment

- Výzkumná metoda, ve které záměrně manipulujeme s určitými proměnnými a sledujeme, jak se jiné proměnné následně mění
- Laboratorní x Přirozený

8. Sociometrie

– Slouží je zmapování (neformálních) vztahů ve skupině lidí

MOTIVACE = soubor pohnutek, které člověka vedou k určitému jednání

MOTIV = hybná síla našeho chování a jednání (pohnutka, podnět)

- Vnitřní (impulz) x Vnější (incentiva)
- Vědomé x Částečně vědomé x Nevědomé (působí podvědomě)
- Primární (vrozené, biologické; slouží k přežití člověka; např. jídlo, spánek, teplo...) x Sekundární (společenské, získané; rozvíjí se během života, často až po uspokojení primárních potřeb, platnost není 100 %, hierarchicky uspořádané)
- Sebezáchovné (vrozené; např. hlad, žízeň, únava, strach...)
- Stimulační (vrozené; potřeba optimální vrozené aktivity)
- Sociální (vrozené, během života se rozvíjejí; např. potřeba dosažení úspěšného výkonu, potřeba afiliace (sdružování se), potřeba intimity, potřeba moci...)
- Individuální psychické motivy (např. potřeba životního smyslu, potřeba řídit se vnitřními pravidly, svobodně se rozhodnout...)

Motivační činitelé: potřeby, hodnoty, cíle, zájmy, názory, postoje, přání a ideály, víra, city (emoce).

Potřeby – subjektivní pocit nedostatku nebo nadbytku něčeho, který nás aktivuje k překonání tohoto nepříznivého stavu nebo pocitu

- **Primární potřeby** (deficitní) – spánek, jídlo, tekutiny, rozmnožování,...
- **Sekundární potřeby** (růstové) – seberealizace, uplatnění, uznání,...

Jsou hierarchicky uspořádané (**Maslowova hierarchie potřeb**).

Teprve pokud je uspokojena potřeba nižší, dominuje potřeba vyšší.

Deprivace – stav, který vzniká, pokud není některá z potřeb dlouhodobě uspokojena nebo kompenzována.

Hodnoty – základní postoje ke všem oblastem života, které se promítají do našich aktivit, pocitů a myšlenek

Žebříček hodnot – uspořádání hodnot podle důležitosti (ovlivňuje ho výchova, věk, pohlaví, inteligence...).

Osobní (láska, svoboda, přátelství, rodina...) x **Společenské** (normy...)

Cíle (aspirace) – lidské jednání je téměř vždy zaměřeno na dosažení určitého cíle, který si konkrétní člověk předem dal a chce tak uspokojit své potřeby, přání

Krátkodobé (např. napsat dobře test) x **střednědobé** (např. udělat autoškolu) x **dlouhodobé** (např. splatit hypotéku)

Podle našich předchozích zkušeností s (ne)úspěchem si klademe cíle **malé** x **velké**; **přiměřené** x **nepřiměřené** – jde o tzv.

aspirační úroveň.

Neúspěch může být pro člověka také přínosem – zvyšuje tzv. **frustrační odolnost**.

Zájmy a záliby – činnost, kterou se člověk dlouhodobě zabývá a která mu přináší radost a uspokojení
Zájem může vycházet z **vrozených vloh x nápodobou, učení**.

• **Krátkodobé x Dlouhodobé**

• **Poznávací** (četba, vědecké bádání) x **Sociální** (vedoucí kroužku) x **Sběratelské** (známky) x **Technické** (automobiloví veteráni) x **Sportovní** x **Estetické** (výstavy) x **Přírodní** (pěstování květin) x **Obchodní** x **Výtvarné a rukodělné** (vyšívání)

Názory – rozumová představa podložená souborem poznatků, za kterou si stojíme.

Postoje – sklon reagovat na předměty, osoby, situace a sebe sama na základě toho, co si myslíme, co cítíme a na základě toho se nějak chováme

Presvědčení – názor; postoj, ve kterém převládá **racionální** (kognitivní, rozumová) složka; utváří se vždy vědomě.

Předsudek – **iracionální**, vlastní zkušeností nepodložený postoj k něčemu, někomu; většinou negativní.

Brání-li nám v naplnění naší potřeby nějaká překážka, vzniká psychický stav označovaný jako **frustrace**.

Frustrace (překážka) **vnější** (vysoké požadavky, nepříznivé okolnosti) x **vnitřní** (nedostatek schopností, vůle).

Frustrační tolerance = odolnost vůči překážce – je závislá na: věku (nejnižší v dětství a stáří), pohlaví, výchově, zkušenosti, vlastnostech osobnosti, očekávání překážky, zdravotním stavu, momentální životní situaci apod.

Reakce na překážku:

1. **Reakce racionální (rozumová)** – pokus racionálně zhodnotit celou situaci, najít nová řešení a prostředky, a tak dosáhnout cíle
  2. **Agrese (útok)** – u lidí se sníženou sebekontrolou; **verbální** x **fyzický** x **heteroagrese** (agrese vůči druhým) x **autoagrese** (agrese vůči sobě)
  3. **Infantilní reakce** – „dětské chování“ nepřiměřené věku (pláč, škemrání, vydírání, vztek...)
  4. **Obejití překážky** – nevzdání se cíle **bez porušení společenských pravidel** x **s porušením společenských pravidel**
  5. **Rezignace** – vzdání se cíle, bez pokusu dosáhnout ho jiným způsobem; **nalezení jiného cíle** x **únik** (do fantazie, k drogám...)
-